

POSTANOWIENIE

Dnia 20 stycznia 2015 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Józef Iwulski (przewodniczący)

SSN Dawid Miąsik

SSN Romualda Spyt (sprawozdawca)

w sprawie ze skargi Zakładów O. spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w S. na przewlekłość postępowania Sądu Apelacyjnego w [...] w sprawie I ACa .../14, z udziałem Skarbu Państwa - Prezesa Sądu Apelacyjnego po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 20 stycznia 2015 r.,

odrzuca skargę.

UZASADNIENIE

Zakłady „O.” Spółka z o.o. wniosła skargę na przewlekłość postępowania sądowego toczącego się przed Sądem Apelacyjnym, Wydziałem I Cywilnym, w sprawie I ACa .../14, „w sprawie zwrotu kwoty złożonej wraz z wnioskiem o zmianę zabezpieczenia na rachunku depozytowym Sądu Apelacyjnego w dniu 9 czerwca 2014 r.”

Skarżąca wniosła o stwierdzenie, że w sprawie tej nastąpiła przewlekłość postępowania i o zasądzenie od Skarbu Państwa na jej rzecz zadośćuczynienia w wysokości 20.000 zł, a także o zalecenie Sądowi Apelacyjnemu wydania zarządzenia o zwrocie kwoty nieustanowionego depozytu.

W uzasadnieniu wskazano, że w dniu 9 czerwca 2014 r. w sprawie apelacyjnej toczącej się przed Sądem Apelacyjnym, Wydziałem I Cywilnym, I ACa .../14, strona wniosła o zmianę sposobu zabezpieczenia roszczenia

udzielonego powodowi w pierwszej instancji. Jednocześnie z wnioskiem na rachunek sum depozytowych Sądu została wpłacona kwota 252.224,83 zł. Wniosek o zmianę zabezpieczenia nie został rozpoznany do dnia posiedzenia Sądu w sprawie apelacyjnej. Dopiero w dniu 21 sierpnia 2014 r. na rozprawie apelacyjnej Sąd wydał wyrok w przedmiocie apelacji, oddalając równocześnie postanowieniem wniosek o zmianę zabezpieczenia. W terminie wyrokowania Sąd nie orzekł o zwrocie kwoty 252.224,83 zł, pomimo że depozyt nie został ustanowiony. „W inny sposób nie został też wywołany niezwłoczny zwrot kwoty na rzecz skarżącej”.

W dniu 2 września 2014 r. skarżąca złożyła do Sądu Apelacyjnego wniosek o zwrot kwoty 252.224,83 zł wpłaconej na rachunek sum depozytowych Sądu. Zdaniem strony, kwota ta stanowiła świadczenie bez tytułu prawnego, bowiem depozyt nie został ustanowiony i stąd sprawa nie podlegała jako taka jurysdykcji Sądu w sprawie I ACa .../14. Powinna być zwrócona niezwłocznie po wezwaniu jako świadczenie nienależne.

W dniu 18 września 2014 r. Sąd na posiedzeniu niejawnym rozpoznał wniosek strony w trybie art. 157 § 3 k.p.c., w ten sposób, że stwierdził brak podstaw do wydania zarządzenia o nakazaniu zwrotu z tej przyczyny, że w dniu 8 września 2014 r. komornik sądowy przy Sądzie Rejonowym w T., w sprawie KM .../13, tj. w wykonaniu zabezpieczenia udzielonego powodowi, zajął wierzytelność (kwotę złożoną na rachunku depozytowym).

W dniach 23 września 2014 r. i 25 września 2014 r. skarżąca skierowała do prezesa Sądu Apelacyjnego pisma kwestionujące taki sposób postępowania. Nie otrzymała jednak żadnego rozstrzygnięcia swej sprawy.

Sąd, pomimo braku zwrotu wpłaconej kwoty na rzecz skarżącej, nie realizował również zajęcia z 8 września 2014 r. i nie przelał żądanej przez komornika kwoty 86.458,88 zł na jego rachunek.

W dniu 17 października 2014 r. skarżąca otrzymała pismo z Sądu Apelacyjnego Oddziału Finansowego z dnia 13 października 2014 r. z informacją, że z kwoty 252.224,83 zł spoczywającej na rachunku sum depozytowych Sąd 13 października 2014 r. przelał kwotę 110.224,83 zł na rachunek komornika sądowego przy Sądzie Rejonowym w T. tytułem zajęcia wierzytelności w sprawie egzekucyjnej KM .../14. Łącznie z pismem Oddziału Finansowego strona otrzymała odpisy pism

komornika, z których wynikało, że dnia 7 października 2014 r. postępowanie z zabezpieczenia (KM .../13) zostało umorzone, jednocześnie wszczęte zostało postępowanie egzekucyjne z tożsamego tytułu oraz ponownie zajęto tę samą wierzytelność. Komornik zajął jednak w tym przypadku wierzytelność powiększoną o 20.490,57 zł tytułem kosztów postępowania egzekucyjnego (które w postępowaniu komorniczym o wykonaniu zabezpieczenia nie mogły być naliczone w takiej wysokości).

Zajęcie to niezwłocznie, bo po upływie 6 dni od dnia zajęcia, zostało zrealizowane przez przelew zajętej kwoty na rachunek komornika. Nie zostało jednak wydane żadne zarządzenie Sądu w tym przedmiocie.

Sąd nie wydał również zarządzenia o zwrocie pozostałej po zajęciu kwoty na rzecz skarżącej. Została ona natomiast fizycznie przelana zwrotnie na rachunek innego podmiotu, tj. O. Spółka z o.o.

W tym kontekście skarżąca stwierdziła, że skoro Sąd nie wydał rozstrzygnięcia w przedmiocie kwoty wpłaconej w dniu 9 czerwca 2014 r., sprawa jest nadal w rozumieniu procesowym „w toku”, co wyczerpuje przesłankę złożenia skargi wskazaną w art. 5 ust. 1 ustawy z 17 czerwca 2004 r. o skardze na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki (Dz.U. Nr 179, poz. 1843 ze zm.). Podniosła, że zwłoka w rozpoznaniu sprawy zwrotu kwoty z rachunku depozytowego Sądu Apelacyjnego nie była i nie jest uzasadniona żadnymi okolicznościami, w szczególności charakterem sprawy, stopniem zawiłości ani też postawą samej strony. Orzeczenie w przedmiocie zwrotu powinno nastąpić niezwłocznie po dniu 21 sierpnia 2014 r. Strona podnosi, że zwłokę „można rozciągnąć” na okres od 9 czerwca 2014 r. do 21 sierpnia 2014 r., skoro w tym czasie nie zapadło orzeczenie o zmianie zabezpieczenia ani też nie została zwrócona wpłacona kwota - przy stwierdzeniu braku tytułu do jej wpłaty. „Tym samym zostały spełnione okoliczności o jakich mowa w art. 1 ust. 1 (ewentualnie sprawa może być zakwalifikowana pod ust. 2) ustawy o skardze na przewlekłość”.

Zdaniem skarżącej, w przedstawionych wyżej okolicznościach na skutek bezczynności Sądu w przedmiocie orzeczenia o zwrocie kwoty 252.224,83 zł Spółka została pozbawiona możliwości dobrowolnej zapłaty zasądzonych kwot

wyrokiem Sądu Apelacyjnego z 21 sierpnia 2014 r., bowiem nie posiadała innych środków na zapłatę tego długu.

Zwłoka Sądu w umożliwieniu realizacji zajęcia komorniczego z dnia 8 września 2014 r. w sprawie KM .../14, dotyczącej kwoty spoczywającej na rachunku Sądu Apelacyjnego, spowodowała, że skarżąca została obciążona nie tylko biegnącymi odsetkami za zwłokę, lecz innymi znacznymi obciążeniami z tytułu wszczętej egzekucji.

Wskutek opieszałości Sądu w realizacji zajęcia z dnia 8 września 2014 r. i finalnie braku jego realizacji do dnia 7 października 2014 r., wszczęte zostało postępowanie egzekucyjne i wskutek zajęcia strona została obciążona kosztami postępowania egzekucyjnego w kwocie ponad 20.000 zł. „Kosztów tych strona by nie poniosła, gdyby odzyskała środki spoczywające na rachunku Sądu i mogła dobrowolnie wykonać wyrok Sądu jak również kosztów takich by nie poniosła gdyby Sąd zrealizował zajęcie z 8 września 2014 roku w sprawie KM .../13 tj. w postępowaniu w celu wykonania zabezpieczenia. Wówczas nie byłoby podstaw do wszczęcia egzekucji”.

Żądanie przyznania sumy pieniężnej w wysokości 20.000 zł strona uzasadniła rażącym stopniem uchybień w zapewnieniu jej prawa do rozpoznania sprawy bez zbędnej zwłoki oraz narażeniem na znaczną szkodę w postaci kosztów wynikających z okoliczności, za które nie ponosi odpowiedzialności.

Prezes Sądu Apelacyjnego w piśmie z dnia 8 grudnia 2014 r. wniósł o odrzucenie skargi. Wskazał, że wyrok w sprawie I ACa .../14 zapadł 21 sierpnia 2014 r., natomiast skarga pozwanego została wniesiona 13 listopada 2014 r. i dotyczy czynności, które miały miejsce po dacie wyrokowania (wniosek o zmianę zabezpieczenia z dnia 9 czerwca 2014 r. został rozpoznany i oddalony na rozprawie w dniu 21 sierpnia 2014 r.). Podstawę prawną dla odrzucenia przedmiotowej skargi stanowi – jego zdaniem - art. 5 ust. 1 ustawy o skardze na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki, z wykładnią zaprezentowaną w uzasadnieniu uchwały składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 28 marca 2013 r. w sprawie III SPZP 1/13.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Prawo strony do rozpoznania sprawy w rozsądnym terminie potwierdzone jest w art. 6 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności sporządzonej w Rzymie dnia 4 listopada 1950 r. (Dz.U. z 1993 r. Nr 61, poz. 284 ze zm.) oraz art. 45 ust. 1 Konstytucji RP. Z art. 6 Konwencji wynika nakaz zorganizowania wymiaru sprawiedliwości w sposób, który zapewnia, by sądy orzekające w sprawie były w swoim działaniu w stanie spełnić standardy rzetelnego postępowania, określone w tym przepisie, w tym między innymi wydania wyroku w rozsądnym terminie. Z kolei w myśl art. 45 ust. 1 Konstytucji RP, określającym prawo do sądu, każdy ma prawo do sprawiedliwego i jawnego rozpatrzenia sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki przez właściwy, niezależny, bezstronny i niezawisły sąd. Instrumentem zapewniającym realizację tej gwarancji jest ustawa z dnia 17 czerwca 2004 r. o skardze na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy w postępowaniu przygotowawczym prowadzonym lub nadzorowanym przez prokuratora i postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki. Zgodnie z art. 1 tej ustawy, reguluje ona zasady i tryb wnoszenia oraz rozpoznawania skargi strony, której prawo do rozpoznania sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki zostało naruszone na skutek działania lub bezczynności sądu lub prokuratora prowadzącego lub nadzorującego postępowanie przygotowawcze (ust. 1); przepisy ustawy stosuje się odpowiednio, gdy na skutek działania lub bezczynności sądu albo komornika sądowego doszło do naruszenia prawa strony do przeprowadzenia i zakończenia bez nieuzasadnionej zwłoki sprawy egzekucyjnej lub innej sprawy dotyczącej wykonania orzeczenia (ust. 2). Biorąc pod uwagę istotę instytucji skargi na przewlekłość postępowania, wynikającą z przywołanych na wstępie przepisów, stwierdzić należy, że dotyczy ona wyłącznie postępowań sądowych, w którym sąd realizuje swoją jurysdykcyjną funkcję. Tylko zatem czynności procesowe sądu jako organu wymiaru sprawiedliwości podlegają ocenie przez pryzmat ustawy z dnia 17 czerwca 2004 r.

W sprawie I ACa .../14, toczącej się przed Sądem Apelacyjnym, strona pozwana – Zakłady „O.” Spółka z o.o. w S. wystąpiła o zmianę prawomocnego postanowienia, którym udzielono zabezpieczenia powództwa (art. 742 k.p.c.), dołączając do wniosku dowód wpłaty na rachunek depozytowy Sądu Apelacyjnego

sumy zabezpieczenia żądanej przez uprawnionego we wniosku o udzielenie zabezpieczenia, dokonanej przez inny niż strona pozwana podmiot, tj. przez „O.” Spółka z o.o. w S. Na rozprawie w dniu 18 sierpnia 2014 r., po której zapadł prawomocny wyrok, Sąd Apelacyjny oddalił powyższy wniosek. Żądanie przez stronę pozwaną zwrotu na swoją rzecz powyższej kwoty (w dniu 2 września 2014 r.) nie stanowi ani kontynuacji postępowania rozpoznawczego przed Sądem Apelacyjnym w sprawie I ACa .../14, bowiem zakończyło się ono wydaniem prawomocnego wyroku, ani też postępowania egzekucyjnego, choćby dlatego, że, stosownie do art. 758 k.p.c., sprawy egzekucyjne należą do właściwości sądów rejonowych i działających przy tych sądach komorników. Zgodnie z art. 5 ust. 1 ustawy z dnia 17 czerwca 2004 r. o skardze na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy w postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki (Dz.U. Nr 179, poz. 1843 ze zm.), skargę o stwierdzenie, że w postępowaniu, którego skarga dotyczy, nastąpiła przewlekłość postępowania, wnosi się w toku postępowania w sprawie. Pojęcie „toka postępowania w sprawie” należy interpretować zgodnie z art. 16 ustawy, według którego strona, która nie wniosła skargi na przewlekłość postępowania zgodnie z art. 5 ust. 1, może dochodzić - na podstawie art. 417 ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. - Kodeks cywilny (Dz.U. Nr 16, poz. 93 ze zm.) - naprawienia szkody wynikłej z przewlekłości, po prawomocnym zakończeniu postępowania co do istoty sprawy. Oznacza to, że skarga na przewlekłość postępowania może być wniesiona w toku postępowania, a więc do prawomocnego zakończenia postępowania co do istoty sprawy (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 7 grudnia 2004 r., III SPP 23/04, OSNP 2005 nr 9, poz. 137 oraz z dnia 27 lipca 2005 r., III SPP 127/05, PiZS 2005 nr 11, s. 25). Uzyskanie przez orzeczenie rozstrzygające istotę sprawy przymiotu prawomocności oznacza zakończenie sprawy poddanej pod osąd (por. uzasadnienie uchwały składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 6 października 2000 r., III CZP 31/00, OSNC 2001 Nr 2, poz. 22). Zgodnie z art. 363 § 1 k.p.c., orzeczenie sądu staje się prawomocne, jeżeli nie przysługuje co do niego środek odwoławczy lub inny środek zaskarżenia, czyli najpóźniej z dniem wydania wyroku przez sąd drugiej instancji.

Jak twierdzi skarżąca, kwota, której zwrotu domaga się od Sądu Apelacyjnego, jest świadczeniem „bez tytułu prawnego, bowiem depozyt nie został

ustanowiony i stąd sprawa nie podlegała jako taka jurysdykcji sądu w sprawie I ACa .../14. Powinna być zwrócona najpóźniej niezwłocznie po wezwaniu jako świadczenie nienależne”. Sama więc wskazuje, że żądanie to skierowane jest do Sądu Apelacyjnego - nie jako organu procesowego, ale dłużnika będącego *statio fisci* Skarbu Państwa. Nie odnosi się ono więc do obowiązków jurysdykcyjnych Sądu Apelacyjnego, ale do obowiązków dłużnika wyznaczonych przez przepisy materialnoprawne. W istocie domaganie się zalecenia Sądowi Apelacyjnemu wydania zarządzenia o zwrocie kwoty nieustanowionego depozytu może mieć aktualnie charakter roszczenia materialnoprawnego, a decyzja o jego spełnieniu nie należy do Sądu Apelacyjnego jako organu procesowego w sprawie I ACa .../14, ale jako *statio fisci* Skarbu Państwa. Może ono przybrać postać roszczenia procesowego dopiero po wytoczeniu powództwa przeciwko Sądowi Apelacyjnemu i tylko w takim postępowaniu mogłaby mieć zastosowanie ustawa z dnia 17 czerwca 2004 r. o skardze na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy w postępowaniu przygotowawczym prowadzonym lub nadzorowanym przez prokuratora i postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki.

W rezultacie więc niniejsza skarga nie została wniesiona w toku postępowania w sprawie I ACa .../14. Jest zatem niedopuszczalna z mocy prawa i podlega odrzuceniu.

Mając na uwadze powyższe Sąd Najwyższy na podstawie art. 8 ust. 2 ustawy o skardze na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy w postępowaniu przygotowawczym prowadzonym lub nadzorowanym przez prokuratora i postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki oraz art. 373 k.p.c. w związku z art. 397 § 2 k.p.c. orzekł jak w sentencji.